

Оон соонда эмчилерини байырлалы деп хун келген. Ич хоорайга дооскан кезең эмчилер Көк-Тей ымыдында паром аксынын чоогунга чыгылып, оюн демделгэннер. Черле ынчаар чанчыккан улус иргин. Чугле бо чылып үргүлчү кээр Долаанадан аңгыда, сөөлгү чылдарда Раданың зайы-биле ынаар барбаастан Допчун-оолду ушта тыртып алыр дээш, Данзат болгаш анаа каттышкан, оон бодалын деткээш Дембек элээн хөдөлгөннер. Чүвени канчап билir дээш, ийи кижизин ыак ужураштырарлыр ол. Чок, Допчун-оол амыр, мырынай чөпшүл болган, харын-даа ол чыышкан хөй арага ишлээн. Долаана-биле сөөлзүредир чугааташканын-даа эскереш, эштерин ажак өөрзөн. Оон соонда эрлер оларнын чурттагалгынче холгаарлаваан-даа. Эрги ынакшыдын хөрдээн катал отчуп, дызырткайндыр хып эгелээр-ге, ынаар дыка үрген херээ чок — өөскүдер дээш, ажурунес кончуг. Ол отче будуктарындаг ээлери боттары-ла каап эгелээнде, оон ынай чүү херегил? А бөгүн мырынай кады чурттаарынга келген-нерин корбесе. Чог-ла, чо!

ТӨӨГҮЖЕ ХАЯ КӨРНҮҮЛ ХҮНДҮТКЕЛИВИСТИН ИЛЕРЕЛИ БОЛУР

Ат-сураглыг Хемчик бо! Ол мээң ала-өгбелеримниң, албаты чоңунун, ал-бодунун алыс чурту болур. Хемчиктин чер-девикээрди делгем. Чону хой. Төөгүзү байлак. Оң агаар-бойдуз кадыг-ширини. Кыжы соок. Чазы хат-

Шаанда Хемчикке XVII чүс чылдың төңүзүндө азы кыдат император Цянь-Лунун чыгыргазының 29-ку чылында (1765 ч.) Танды Ураанхайның дөрт кожуунун эрениң чыгырган бүтүдүңиң даргазы амбын Оюн Дажының безин ырак мурунда мээң улуг өгбөм Шарап Угер-Даа (Лопсан Шарап) Хемчиктин оң одак сумулуг Чаа кожуунун Чадаана үндөзүлгө тургускан. Даа кожуунун ол бир дугаар нойны болуп, хердиги хуер кызыл чинзелг, бир карактыг тогуз одагалыг оң Арзылаң дүжүлгөниң саадаан.

Оон бээр-ле Шарап нойныны ызыгуур салгалы нойн алдарлыг өгбелерим даа, бээни нойнар Саргин (Саргин-Сэцэн), Темчик, Шонгур (Шонгур-Тоин), Базыла, Базыр (Докшун Дола) олар Хемчиктин Даа, Бээни кожуунарын ызыгуур салгал чыгыры чораяннар. Бо нойнарнын үчинде Хемчикке мал-чер ажылы, ус-тывыш, садыг-саарыла хөжүгү, хура-хиттер тутууну, шажын-чүдүлгө делгем турган. Өгбелерин эртен оруу төөгүлүг болушукуннар-биле байлак. Олар албаты чоңу-биле манчы-кыдат, Моолдун эжен хаан даралыгын, аш-чутту, аарыг-хамчыкты дене көрүп эркенер. Оларнын үчинде Хемчикке оор-дээрбечи, дургун-чакпыл кижилер база тургулаан. (Алдан-дургун дээрин оо). Хемчиктин нойндүжүмөттөрү оларга эрин-шагай оналг, уда-дараа аг-шериг көдүрүп түдүп баглар-даа ужура таваржып турган. Ынчаара нойнар дарлакчы, чоң кул-даа турбаан. Өгбелерим нойнар боттарынын гура-соруунга кижилерин чыгырып ап, а "сүлгүк" чок барганын хай деп, алдыкы албан-чонунга шыгыг негес-делин болгаш чыгүт чораяннар.

Ол шагда Хемчиктин нойнарнын, Тана төвүне кымынны моорлаван, оларга күдүк басып кым бараалгаван деп. Кыдаттын Бээниин (Лекин), калга Моолдун Урга (Оргэден), Улаастайнын чанчын-сайыг одагалыг дүжүмөттөр, Төвүгүт (Тибет) Лхасадан, Моолдун Улуг-Хурдден ортумчулук лама-башкылар, кызыгаар-саргыла даамалдары, албанын шудан, чүзү күштүг-чүлүг бижик, саавыр чедирген шапкынчылар, адаң, эңгил төвөлдөр чиги тегген чорумалдар, орус, кыдат бүүзелерин чинжес садыгжылары дээң, кымнарны чок дээр оңу. Хемчиктин хүндүлээчел чоңу чеже-чеже

Кажан совет эрге-качырга чоңуну бурунгу эзу-чачындылар, шажын-чүдүлгөни узулган турда, кажан чоңа хоругдалдың эжиктери ажык турда, ол дарлаа эвес турган бе? Ынчан Хемчик-даа дедир ага бербээн, чүдүлгө чон хилинчектенген. Шак бо деринг репрессияга "изирниктер" бурган чүдүлгө чок, дүмбей кижилер улам калчарар, аңгы-ызыгуурлук феодалдар, лама, хамнар хаманчак, кандыг-даа кем-буруу чок карачал кижилерин бээни эжээн басып, истап, сүрүп эжээннер. Чара баштыгы албаты хаманчак, адыгуу-зун мал безин "контр" апаар үе турган. Ынчаара бо нүгүздүг херектерин Тока Тывага дөт удуруп-баштап

Чагаалар аразындан ААС-КЕЖИКТИГ-ДИР МЕН

Мен анык үемде кодээ черге башкылаң чордум Чайын-даа, кыжын-даа мал-маган соондан кылаштан, оларны суггарып, ажы-толге эки болзун дээң ыңчаар кызып ажалдан чораян мен. Хой-ле өөреникчилерин эртем-билгиге чедирдим, олар ам эртем-билгиги амыдырап-чурттап чоруурлар. Амгы бо үеде назылап кырааш, пенсияже үнгеш, бодуну ажаал шыдавас апаргаш, Кызылдың Хоочуннар болгаш инвалиттер бажынынга келгеним бо ийиң.

Шынап-ла, мында магалыг чурттап олур мен. Өрээлин чангыс кижиги чурттап, соодукчу, телевизор, цинг, соок сугдуг, аңаа эштин-даа, душтанып-даа болур. Чалгаараар коңус чай чок; оюн-тоглаа, кино, концерт, спортчу мөөрейлер (шыдыраа) хүн-

нүн чыгыс болуп турар. Мында эңилер шыырак эртем-билгиги-дир. Физиокабинет эргелекчизи Валентина Хурбэ, эмгеленин күш-культура талазы-биле эргелекчизи Игорь Верпето болгаш күш-ажыл база социолог эртемниң эңилерин ачызында да күш-шыдаалыг-даа, оон мурундаагызынга болаарга, шору апардым. Чылыг индик-хелти шуптувуска берген. Амданныг аш-чем-биле хүндө дөт катап чегерер-дир.

А чар үнүп келген 2001 чылда бистерге, кырганнарга, кижиги бүрүзүңе 79 рубль 80 копейкти база берди. Мен маңаа чеди-сес чыл чурттап келгеш, ындыг акша черде ап корбээн мен. Ол-даа эртенки чылын Тывага кээп чораян В.И. Матвиенкоңу болгаш Тыва Чазактын ачызы-ла боор оң деп бодаар-дыр мен.

Кимас БАГЫТ-ООЛ.

Тозан тос дээрлерим, тос ада-ызыгуурум. когурумуг. Чайы изиг, халыын. Тайгалары серини, чазы-чайыктыг. Шагнын дөрт эргилдезинде Хемчикке эң-не эки үе — кус.

алган бис. Оң уламындан үндөзүн тыва чоң яды, чедимес байдалда келген. Бистин шаандагы өгбелеривис бодунун салгалын мындыг чөгөнчиг байдалга келир деп боодайын чораяннар чадавас боор.

Шаанда Хемчикке мээң сураглыг өгбелерим бүдүн Танды-Тыва-зын кайгатаан хөрөг-гитенер чораян. Олар Чадаананың Адар-Тош, Бора-Холден, Хемчиктин Барлык, Бай-Тайгага чедир ужу-кыды көзүлбес, калбак-делгем девицкээрлерин элөп турганнар. Нойнарнын каас-чараш ак өргөзүлгө, оларнын эгээртинмес муң-муң мал сүрүү Хемчик унун каастап турган. Мээң ачы-буянын өгбелерим бай-шыраак амыдыралды боттарынын угааны, ажылгыр кеежээ-биле чедип алганын.

Ам маңаа Хемчиктин сөөлүг нойны үк төөгүдө мээң чөстөм болур Монгуш Буян-Бадыртынын дугайында чуталавас болза чутам чегче эвес апаар.

Хемчикке Хайдып Угер-Даа таалай болурга, Улаастайнын чанчын-сайыды 16 харлыг Бадарчыны (Буян-Бадыртыны) Хемчиктин дугайында кожуунун нойн дүжүлгө-жиңгел саадаткан. Нойн эр бооп өзүп келгеш, мээң өгбөм Барлык Хоомушкунуларнын чыгырыкчызы, Танды-Тыва, Тыва Арат Республикажи турган шагда ТАР-ның Чазак кеежигүнү, ТАР-ның даштыкы херектер яамызынын секретары, сөөлүнде ТАР-ның сан сайыды чораян Базыр Угер-Даа огул Езутунуң күдээни апарган. Буян-Бадырты нойнын угу ады, Хайдып Угер-Даанын азыраан огул-даа болза, мээң өгбелерим оон чараш, шыраак, кижизини үнелеп көргөш, күдээ кылдыр хүлээп алган. Ол база-ла нойн угуң салгаан күдээ болган. Хоомушкул күдээни анык нойны кеезде делгил, аңаа дузалажып чораяннар. Буян-Бадырты нойн бодунун үнелде амыдыралдыг кадыг, берге-орун эркен. Хемчикти манчы кыдат тергилде дэр-лаалыг каш дакпыр доңлап алган турганын ол аныда-ла көргөн.

Чүс-чүс чылдарда бо шивейликкен доңну Моолдун алдарлыг полководчузу Хадан-Баадар (Кадын-Маадыр) Маскаржап нойнын удуртулганы-биле моол, ураанхай шериглер Барыын Моолдун Хома (Кобдо) дайынынга боо-чепсек күжү-биле чешкенин төөгү билдир. Манчы кыдатка удуз хосталганын бо дайынынга, акы-дүмө моол

уруска дузалаары-биле Хемчиктин Даа, Бээни кожуунарынын аг-шерин белектер аткарынга 20 харлыг гун нойн Монгуш Буян-Бадыртыны, өгбелерим Езуту чыгырыкчынын, 41 чылда репрессияга бооладып каан мээң кырган-ачам Манчын-Мээренниң кирген ачы-хавыязы улуг. Сөөлү үеде Буян-Бадырты нойнын дугайында хой-хөй улуг, биче хемчээлди чүдүлгө бижиттинген. Нойнын үк төөгүзүн, оон эркен орун шын, шын эвес-даа тайылбырлап, бижит турар кижилер "тыптып" келген. Ынчалза-даа олар төөгүдүг алыс шындан ам-даа ырак турар деп бодаар мен. Оон бир чылдагыны — совет эрге-качырга үзүндө бурунгу Тываның езулуг шын төөгүзүн куду көрүп, оңу карангы арзынар-биле хажыдып бижээнинде. Ынчангаш бо хүн бистер өгбелерин эртен төөгүзүн шын билеп алыр дээш чеже-даа оралдажыр болушусса, ол бодунун чажыттары-биле хевээр артып каар. Амгы салгал — бистер бодуустун эртен төөгүзүстү билбес болушусса, келир үеже чазыг чок бурунгаарлап шыдавас бис.

Шынап-ла, Буян-Бадырты нойн бодунун амыдыралыг кыска үезинде төрөң тыва черинге хойну кылган. Ол — хамарышпас Тыва күрүмени үндөзүлгө тургусканын бирээни. Оон бир дугаар үндөзүн Хоойлузун (Конституцияны) ажыдап кылырынга киришкен. Ол анык Тыва Чазакты бижылган, оңу удуртуп-баштаарында бодунун шыларангай улуг үлүг-хуузуң кириген. Бо хун Тывада күрүне тургузуу бижыккан президент эрге-качыргазы тургустунган.

Хамааттыларын эрге-шөлөзүн Конституция камгалап турар. 1929 чылдың эгезинде намын плениум "контр-революстуг идегеттерин" сойлашкан. Феодалдар, лама, хамнар удуз езулуг алаашкын эгезээн. Ол чоорту репрессия деп халаңгеш шилчиг берген. Буян-Бадырты нойнын бодунун-ла ТАР-ның секретарына чедир "дорук-турул", депшидип кааны, СССР-де коммунамның ажыл-чорудулганын "чыдыш шагда-ла ханкан, Тестин Бай-Дог чурттуг, ортумак шыдалдыг Шырап мээрэн

Устүдө бижээни төөгүлүг тыва нойнар бистин национал чоргалыкыс болур ужурут. Ынчангаш аңгы Хемчиктин Чөөн (Даа) кожуунун төвү Чадаана оларнын алдар-адын монгелиткен оода көжээ даш турсакала тургузар үези келген деп бодаар мен. Ол дээрге бистин өгбелерге хүндүтке-ливи илереди турарыыс ол болур.

Дош-оол КАРА-САЛ (ХОМУШКУ).

Милицияны хоочуннары

БАЙЫСААКЧЫ

Ыраккы Чаа-Хем суурга чокта чаа чораян, хүн үнер талада шойлуген көвүрт чоогунда кудумчузе угалгыт. Ында Трактовая, Березовая, өске-даа кудумчуларда ийи аал ишти чурттаар ыш бажынарда амыдырал рынок үезинге езулуг дуушениң эскердим. Огородтар, ажыл-агый тудуглары, чунар-бажынарлыг өг-бүлелер бар. А агарынын ары, ыркым шөлөңиң кередей.

Булчый-оол Самдан суг база ында, Балчый-оол Андреевичте оон бажынынын хериминиң иштине ужуражы бердим. Үш өрэл делгем бажыныг, огородту, таарымчалыг, эки чурттап олурар улус чорду. Подполковник боду милицияны хоочуну, амгы үеде пенсияда кижиги. Ол — арыг агаар-бойдузуг, агым сугулуг Балыктыгын огул. Хойурутлуг, малчы өг-бүлөгө өскөн, көдээ школыны дооскан. Чурмалдыг Тер-Холдун аржаан-сугларынга эштин, мал аразынга, ада-незинге дузалажып дадыккан. Ажылгы, тура-сорулуг, оожум мөзүлүг, анык оол школа соонда милиция ажылдакчызы болур изиг күзөл-биле атылган. 1968 чыл. Хабаровскде милициянын ортумак школынын байысаалга салбырын эки доозуп алган. Анык лейтенанттын милицейи оруу Чадаанага эге-

лээр. Балчый-оол Андреевич бодунун дугайында хөөрөм эвес. Ынчалза-даа милицейи чалыы чылдары, бодунун баштайгы бажынарынга улуг салдар чедирген кижилер дугайын чылыг сөстөр-биле чугаалай каалгы.

Чаа черге танывазы кижилер аразында баштайгы үелерде берге болбайн. Теорияны практика-биле холбай билдир, бодунга негеделиг, хамаарыгалыг болуру оңу уштап-баштаан мергелендерлерден улуу-биле хамаарышкан.

Байысаалга салбырын ыңчангы даргазы Ток Чадамбаевич Монгуш, кожуун прокурору Хертек Сегбеге Дажы-Сегбе олар ышкаш сураглыг ажылдакчыларын кижиги канчип уттурул. Байысаакчынын онзагай талазала чуртаал берип, уштап-баштааны, оларнын үлгелери менээ улуг өөредилгедиг болган — деп, Балчый-оол

Андреевич чугаалады. Байысаакчы... Нарын, харысгалыг мергелжил. Кужениңиниң, угаан-сарылажы чорук, инициатива негеттерин. Кем-херек үлгүлөткен кижиниң салым-чолун шиптирдеп деп чүве амыр эвес. Оон амыдырал-чурттаалыгын эки биллп алыр. Кылган үлгүлөтүш шын бе? Фактылар чедир бе? Бадаткатын турар бе? Хоойлуга дүүштүр ханы сайгарар. Байысаакчынын ажылы чүдө кабинет-биле кызыгаарланмас. Мал оордаашкыны, аар кем-херектер, самчыгдалар болу бергилээр. Кожууннар кезип, фактыларны дилеп тывар, бодунун инициатива-биле шалыпкын хөдөлүр. Херектерин чүдө судче эвес, эш-хуузуң судуче, коллективче, назы чептестер херектерин комиссияныч шилчип тургулаан. Шынап-ла, милиция ажылдакчыларында изиг чүректинг, коргуш чок

чорук негеттерини чөп. Чалгыс ол-ла — байысаакчы мергелжиле 23 чыл ажылдаан. Чадаанадан чорукташ, 1975-1984 чылдарда Тес-Хем, Каа-Хем, Кызыл кожуунарга ажылдап турган. Держулады улуг байысаакчыны Кызылга ИХЯ-нын улуг байысаакчызынга ажылдадып деп-шипкен.

— Чээрби ажыг чыл ажылдаш, чангыс-даа кем-херекти шын эвес байысаакчан диттип көрбөдүм — деп, Балчый-оол Андреевич чугаалады. Подполковник Самдан тос чыл бурунгаар, тозан чыдарынын эгезинде пенсияже үнгөн, хүндүлүг дыштанылганда. Балчый-оол Андреевич, Айланмаа Акыр-ооловнга — олар хүндүлээчел, онзагай улус. Үш оладуг, бир кыстыг. Улуг огул Сергей — кезер эмчи, оон бичилерин милиция шутумунда.

Валентина МААДЫР. Кызыл хоорай.

ОЛАРЫН САГЫШ-СЕТКИЛИ ДЫШТАНЫН

Россия Федерациязынын камгалай сайыдынын шиптирине дүүштүр бо чылдың февраль 26-да Москва областын Ногинск районун Ботородскиде хөөрүн шериг участогунга 1994-1996 чылдарда Чечен Республиканын девицкээрине өлгөн, ам-даа таныт-тынмаан шериг албанын-ларнын мөчүлөрүнүн артын-чазын хөөржүдөрүнүн езу-далы болур. Православ болгаш өске-даа шажын-чүдүлгелериниң төлөөкчилери кижип турда, өлгөн кижилерин шеригниң бүтү езулалдарын кылып ажаар.

Амгы үеде Сибириниң шериг округунга хамааржыр девицкээрлерин шериг комиссариаттары, СибПО-нун кижизидиле структуралары шериг албанынларын ада-иелер комитеттери-биле кады бо хөөржүдүлгө киржир

күзөлдиг, 1994-1996 чылдарда Чечениян девицкээрине не чок чиккен офицерлерин, прапорщиктерин, сержанттарын болгаш солдаттарын ада-иелериниң данызын тодарып турар. Хөөржүдүлгө киржир күзөлдиглерин Москвага чедир, дедир кээри чалас, ол үеде чурттаар чер-биле база ханды-рар, оларга медицина болгаш психология дузаламчызын көргүзөр.

Хөөржүдүлгө киржир кижилер кожууну, хоорайны, республиканын шериг комиссариаттарыга, азы шериг албанынларын чер-черде төрөдөр комитеттеринге кээп, айтырыгын ужурун биллп ап болур.

Валерий ПАРФЕНОВ, республиканын шериг комиссариатынын килдес начальниги.

САРЫ ШАЖЫН КАЛЕНДАРЫ

Январь 30(6), вторник. 2 кара менниг, даг олуттук, каразымаар чылан хүнү. Бо хүн каргыш базарынга, бурганга чүдүрүңге, эртем-номта өөрениринге, бажын таваа салырынга, кадыг үүлө кылырынга таарымчалыг.

Келин алырынга, садыг-саарыла кылырынга, орук чорурунга таарымча чок. Баш дүгү таартырга, күш-шылда кирер.

Февраль 4(11), улуг-хүн. бак менниг, демир олуттук, сарыг ыт хүнү. Бо хүн бурганга чүдүрүңге, арыг-лаанырынга, кеежик-буян кыйгытырынга, лама-хуурак болурунга, номта олдуарынга, кылган нүгүдүн арыг-ладырынга, ыш сыгарынга, айнарынга, хура-хит ажы-ларынга, көжүп-дүжөрүнге, келин алырынга, номта олдуарынга, чаа идик-хеп бижып лаарырынга, орук чорурунга таарымчалыг.

Улус-биле маргыжарынга, хай-бачыттыг черге боарга, бичиг уруглары кылаштып өөрдиринге, кижиги орнукушударынга таарымча чок. Баш дүгү таартырга, кадыкчыны эжиктер.

Февраль 5(12), поне-десник. 3 сарыг менниг, октаргай олуттук, сарыгзымаар хаваң хүнү. Бо хүн улуг-дүжүлгө улуска бараалгаарынга, хура-хит сергидиринге, арамгаарынга, лама, хуурак болурунга, номта олдуарынга, буянын улус-биле ужуражырынга, назын уздыр номта олдуарынга, ам хоюдарынга, арыг-лаанырынга, келин алырынга, демир-дес-биле ажыл-даарынга, ам хоюдарынга, улуска эт-сеп бээринге, орук чорурунга таарымчалыг хүн.

Эрттедип-хуюктаарынга, кижиги орнукушударынга багай хүн. Баш дүгү таартырга, аары-аржыры.

Февраль 3(10), суббота. 7 кызыл менниг, довурак олуттук, дашынмынг*, кызылзымаар дагаа хүнү. Бо хүн бурганга чүдүрүңге, алаашкын-дан ойталаарынга, аза-чекерлер базарынга, садыг-саарыла кылырынга, хоорай суур-

лар тударынга, чогаал бижииринге, болап алган ажыл-херээн бүдүреринге, даң кылырынга, чоок улдуз-биле ужуражырынга таарымчалыг.

Өрттедип-хуюктаарынга, орук чорурунга, таарымча чок. Баш дүгү таартырга, күш-шылда кирер.

Февраль 4(11), улуг-хүн. бак менниг, демир олуттук, сарыг ыт хүнү. Бо хүн бурганга чүдүрүңге, арыг-лаанырынга, кеежик-буян кыйгытырынга, лама-хуурак болурунга, номта олдуарынга, кылган нүгүдүн арыг-ладырынга, ыш сыгарынга, айнарынга, хура-хит ажы-ларынга, көжүп-дүжөрүнге, келин алырынга, номта олдуарынга, чаа идик-хеп бижып лаарырынга, орук чорурунга таарымчалыг.

Улус-биле маргыжарынга, хай-бачыттыг черге боарга, бичиг уруглары кылаштып өөрдиринге, кижиги орнукушударынга таарымча чок. Баш дүгү таартырга, кадыкчыны эжиктер.

Февраль 5(12), поне-десник. 3 сарыг менниг, октаргай олуттук, сарыгзымаар хаваң хүнү. Бо хүн улуг-дүжүлгө улуска бараалгаарынга, хура-хит сергидиринге, арамгаарынга, лама, хуурак болурунга, номта олдуарынга, буянын улус-биле ужуражырынга, назын уздыр номта олдуарынга, ам хоюдарынга, арыг-лаанырынга, келин алырынга, демир-дес-биле ажыл-даарынга, ам хоюдарынга, улуска эт-сеп бээринге, орук чорурунга таарымчалыг хүн.

Эрттедип-хуюктаарынга, кижиги орнукушударынга багай хүн. Баш дүгү таартырга, аары-аржыры.

Февраль 3(10), суббота. 7 кызыл менниг, довурак олуттук, дашынмынг*, кызылзымаар дагаа хүнү. Бо хүн бурганга чүдүрүңге, алаашкын-дан ойталаарынга, аза-чекерлер базарынга, садыг-саарыла кылырынга, хоорай суур-

"Шын" солун редакциязынга ажыл-агый эргелекчизи дарый хереглеттинип турар. Адреси: Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, Парлаалга бажылы, 2-ги каът, 25 кабинет. Тел.: 3-43-34, 3-34-98.

КАЯ ТӨПЭЭРИН УТПААРИ

"Чонун одалга болган изиг суг дээш төлөвирлерин "Тыва энергия" ААН-ге дамчыдып бээр дугайында" Кызыл хоорай чыгыргазынын даргазынын 2000 чылдың декабрь 22-де № 2293 доктаалыгын үндөзүлгө, "Тыва энергия" ААН-нын администрациязынын дындаары болза:

одалга болгаш изиг суг дээш ТӨЛӨВИРЛЕР хүлээп адыр пунктуларын адрестери:

1. Колхозная 2 — "Тыва энергия" ААН-ның кассазы;
2. Заводская 2 "а" — "Тыва энергия" ААН-ның хандырыла эргелди. Ол чер пиво заводунун чоогунда турар;
3. Кызыл хоорайнын бүтү ажаала кассалары;
4. Почта харылаазынын бүтү салбырлары.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. Индекс 667000.

ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканын Чаала болгаш "Шын" солун редакциязынын коллективин.

Код редактор Светлана МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Кустугур Сат, Чимисеа Монгуш, Айлан Монгуш, Сергей Хертек, Таан-оол Хертек.

РЕДАКЦИЯНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ: Код редактор — 3-43-34, код редакторунун орадакчызы — 3-33-91, секретариат — 3-34-98. Солун келбей барганда, даразында телефоннарже долгаар. 3-14-94, 3-57-92.

КИДИСТЕР:

Нигидал-политиктиг килдес — 3-39-15, Компьютер өрээли — 3-36-82, Бухгалтерия — 3-41-16.

Солунун "Шын" солун редакциязынын компьютер төвүнө өрэл болгаш чыскааган. Неделяда үш катап үнер Хемчээл 2 парламал ама Тираж 5407 Чыгы 11

АГАР САНЫБЫС: № 40703810400000010000 АКБ ОАО Банк "Тыва-кредит", Кызыл ИИН — 1701008463; корр сч 301018106000000000729 БИК 049304729.

Солун Россия Федерациязынын Парлаалга болгаш массалыг информация чепсектеринин талазы-биле хойлуудулаазынын чорудулаагына контроль болгаш бүтүктеленин Тыва девицкээр эргеленин бүтүктелитинген.

Бүтүктетирген дугаары — Т-000007. ТР-нин парлаалга болгаш информация курортенинги типографиязынга парлаан. (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1).

Солунда парлааттыгын материалдарын авторларынын бодалдары редакциянын туружу-биле дүүшөй барып болур. Айтыгын саннары болгаш өске-даа фактылары, дындагылары дээш авторлар боттары харылаар.